

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., po — pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserter) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 26. oktobra 1894.

Politiški oddelek.

Volitve v Belgiji.

Naša navada ni, da bi se pečali z zadevami vnanjih držav v naših političnih člankih. Da pa danes le spregovorimo o volitvi v Belgiji na tem mestu, temu je le to povod, ker imajo te volitve nekaj pomen tudi za našo državo, kjer se baš sedaj ubijajo državniki glave, kako bi razširili volilno pravico.

Pri nas imajo nekateri silen strah pred socialno demokracijo, ako se zahteva občna ali vsaj razširjena volilna pravica. Ta strah je onemogočil Taaffejevo volilno reformo, vsaj kar se tiče konservativcev. Liberalci so pa imeli pač vse druge uzroke, da so vrgli Taaffejevo volilno reformo. Bali so se namreč, da pridejo v zbor ljudje, ki ne bodo več videli v nemštvu in pa židovskem kapitalizmu sreče Avstrije. Mi smo že osnačili v svojem listu, kako smešen je strah pred socialno demokracijo, zlasti, kako je to pravo spričevalo duševne ubožnosti za vse tiste stanove, ki kaj imajo, ako se ustrašijo tistih, ki na novo dobe volilno pravico. Čemu je pa potem pač nam še gospodska zbornica, ako se ne upa zadržavati kacih prenatrjenih sklepov zbornice poslancev, ko bi ta le dobila malo preradikalno lice.

V Belgiji so tudi zadnji čas razširili volilno pravico po trdih bojih. Vpeljali so nekaj pluralitetni sistem. Volilno pravico ima vsak petindvajsetletni Belgijec, kateri se morda ne živi od kake miloščine ali pa ni vsled kake obsedbe zgubil volilne pravice. Da so pa napravili nekaj jez proti socialnim demokratom, so dali davkoplačevalcem po dva glasova in tistim, ki so si pridobili kako višjo omiko, po tri. V Belgiji je bilo morda to potrebno, ker Belgija ni poljedelska država kakor Avstrija, ampak skoro izključno industrijska država. Razmeroma ni v nobeni državi v Evropi toliko tovarniških in rudniških delavcev, kakor v Belgiji.

In kako so izpale v Belgiji volitve. So li socialni demokratje zares pridobili kako tako veliko število mandatov, da bi se bilo jih bati. Nikakor ne! Pri prvih volitvah je bilo izvoljenih 74 katoličanov, 12 socialistov in 7 liberalcev, 56 je bilo ožjih volitev, kako so ožje volitve izpale še ne vemo, ko to pišemo, le toliko je gotovo, da je v Bruselju voljenih osemnajst katoličanov. Torej celo v glavnem mestu take industrijske dežele, kakor je Belgija, niso mogli liberalci spraviti nobenega svojca v zbor. Vidno je torej, da je strah pred socializmom popolnoma neopravičen. Po volilnih izidih v Belgiji se da soditi, da bi socialisti niti 140 svojih pristašev ne bili spravili v zbornico, ako bi tudi bila najstanejša volilna pravica.

Pokazalo se je jasno, da je razširjenje volilne pravice koristilo jedino katoliški stranki, popolnoma je pa uničilo moč veri sovražnega liberalizma. Belgijske volitve so katolikom avstrijskim pokazale pot, kako uničijo lahko moč liberalizma in tako pogladijo pot verski šoli. Treba je samo znatno razširiti občno volilno pravico. Pri nas, ko imamo zastopstvo interesov, pa ni treba niti pluralitetnega sistema, kakor je v Belgiji. Taaffejeva volilna reforma je dajala popolnoma dovolj jamstva, da socialisti nikdar v zbor ne pridejo v taki množini, da bi mogli nevarni postati. Pri nas baš zaradi tega ni treba tacihi kavitel, ker imamo tako na konservativnih načelih osnovano gospodsko zbornico. Belgijski senat je voljen povsem na jednaki podlagi, kakor zbornica, jedino, da volilci morejo biti že 30 let stari. Tak senat pač ne more zbornici poslancev dajati tistega protivesja, kakor gospodska zbornica, kjer so največ veliki plemenitaši, škofje in pa možje, ki so si pridobili zaslug za cerkev, za znanost, ali državo. Pri nas torej ni treba toliko pozornosti pri sestavi volilnega reda kakor v Belgiji. Seveda liberalci bodo vedno strašili s socializmom, ker vedo, da potem v kmetskih občinah, mestih in trgih ne spravijo niti jednega svojca v zbor.

V Belgiji se je z vvedenjem občne volilne pravice dal smrtni udarec liberalizmu. Njegovi glavni vodja

niso niti prišli v zbor. Ravno to je mogoče doseči tudi v Avstriji, seveda morajo konservativci popustiti pomisleke pred razširjenjem volilne pravice. Seveda kak mandat bodo pač tudi v Avstriji dobili socialisti, ali to nič ne škoduje, konservativci bodo za zgubo kacega mandata obilno odškodovani z mandati, katere bodo potem lahko odtrgali liberalcem. Sedaj se jim ponuja najlepša priložnost. Če pa sedanjo priložnost zamude, potem naj pa le za desetletja se odpovedo vsaki nadi na versko šolo. Preveč tesnosrčni tudi zaradi tega ne smejo biti, ker morajo gledati, da bodo za njih predloge glasovali tudi Mladočehi in krščanski socialisti. Samo konservativna stranka nima večine. Zato ni umestno zahtevati, da bi volilna reforma morala biti ravno tako prikrojena, kakor bi se jo kak konservativec želel, da bi morda le on zopet zlezal v zbor.

Gledati je pred vsem treba, da uničimo škodljivi nemškoliberalni vpliv v Avstriji. Če tudi ljudski zastop potem dobi malo bolj demokratično lice, to ničesa ne dene.

Nevarno bi pa bilo, če bi se naši konservativci dali zapeljati, da bi pritrdili tistemu volilnemu načrtu, katerega je že bil predložil ministerski predsednik pomladi zastopnikom raznih klubov, da se osnuje posebna delavska kurija. Tako dobimo v zbornico triinštirideset pristnih socialistov, ki bodo v verskem in narodnem oziru gotovo podpirali liberalce. Ti bodo potem z liberalci onemogochili vsako postavodajo v katoliškem zmislu. Seveda v socialnem oziru bi teh 43 zastopnikov delavcev ničesa ne moglo storiti, to vedo liberalci, za to so pa za to kurijo, ker s tem mislijo si le še bolj utrditi moč židovskega kapitalizma. Pred tako volilno reformo ne moremo dovolj svariti naših zastopnikov zlasti v sedanjem času, ko se ima na Ogerskem vpeljati civilni zakon. Kdo ve, če liberalci kaj takega ne poskusijo v kratkem v tostranski državni polovici. Zato je pa dolžnost vsacega pravega katoliškega poslanca, da za časa z razširjenjem volilne pravice pomaga ugonobiti moč liberalizma, kakor so to storili v Belgiji.

Politični pregled.

Šuklje. — Govori se, da gospod profesor Šuklje odloži svoj mandat, ko bode rešen zakon proti pijančevanju, o katerem je on poročevalec. Pač pa ostane nemškoliberalni Stürgh še nadalje poslanec. Morda je pa tudi želja nekaternikov, ki bi se Šukljeta radi znebili.

Državni zbor je minoli petek se posvetoval o predlogi poslanca Pernerstorferja, da naj se hitro spravi volilna reforma na dnevni red. Ta predlog se je seveda odklonil, ker koalicija sploh za volilno reformo ne mara. Ministerski predsednik Windischgrätz je govoril, da se bode predložila vladna predloga o razširjenju volilne pravice, ko se doseže sporazumljenje mej koaliranimi strankami. To seveda ne bode hitro. Neka pogajanja se zadnji čas zares vrše, ali o kakih uspehih ni slišati. V svojem govoru je Windischgrätz se hudo izrekel proti demonstracijam za občno volilno pravico, pretil, da bode vlada s silo ohranila red, da ne potrebujejo argumentov s ceste. Seveda vladi ni po volji, da jo sploh kdo spominja, na prevzeto dolžnost. Naravnost se je pač čuditi predrznosti vlade

in koalicije, da so vrgli Taaffeja in prevzeli nalogo, da spremene volilni red, ako sami niso imeli prav nobenih jasnih pojmov, kako bi se tega lotili. Mari se to ne pravi loviti slepe miši. V torek se je začelo posvetovanje o novemu kazenskem zakonu. Tudi pri tem zakonu se kaže vsa onemoglost koalicije. Odsek je stvar rešil, ali sedaj načrt nobenem več ne ugaja. Vidi se, da mej konservativci in liberalci ni drugega skupnega, kakor nasprotstvo do nižjih stanov in pa strah za mandate. In taki ljudje naj bi vspešno vkupe delovali.

Celjska gimnazija. — Sedaj še ni odločeno, kakšno stališče zavzame Mladočehi glede celjske gimnazije. Nekateri listi so bili prinesli novico, da glasujejo za osnovo slovenske gimnazije. V resnici se pa klub o tem še ni posvetoval. Mnogi so za to, da se Mladočehi glasovanju umaknejo, da ne bodo podpirali koalicijske vlada. Poljski listi pa zadnji čas precej ugodno pišejo za nas Slovence. Upati je, da bode poljski klub jednoglasno glasoval za slovensko ali bolje rečeno dvojezično gimnazijo v Celji.

Deželni zbori bodo letos baje zborovali v januarju in v začetku februarja. Najzanimivejše bodo obravnave v predarelskem deželnem zboru, kjer bode zopet posvetovanje o novem deželnoobrambovskem zakonu. Ta zbor je hotel nekaj vladno predlogo predelati, ali vlada tega neče dopustiti.

Napisi pri sodiščih. — Primorski Italijani so silno razburjeni, da je minister zaukazal, da se imajo napraviti pri sodiščih dvoj-zični napisi in dvojezične tiskovine. Občinski zastopi sklepajo proteste. Podoben protest je sklenil tudi tržaški mestni zbor in se je pri dotični seji grozno zabavljalo proti Slovincem. Okrajna glavarstva so nekaj tacihi sklepov že razveljavila. Italijani mislijo, da bodo prisilili vlado, da bode svojo odredbo preklicala. V nekaterih krajih so bili resni izgredi. Najhujše je bilo v Piranu. Po ulicah so kričali „Eviva Italia“! Tudi so se slišali klici „Smrt Slovincem“! Dvema kanonikoma, ki ne odobrujeta italijanske prenapetosti, in okrajnemu sodišču so okna pobili. Tudi v neki prodajalnici so napravili mnogo škode. Žandarji so stražili sodišče, ali reda napraviti niso mogli. Sedaj se je v Piran poslala stotnija vojakov. Pomnožila se je pa tudi žandarmerija in pa finančna straža. Mi se le čudimo, da vlada to razgrajanje trpi in ne proglasi izjemnega stanja, kakor ga je v Pragi. Če za časa odločnosti ne pokaže, jej bodo Italijani zrasli čez glavo.

Ogerska zbornica poslancev je odobrila zakon o civilnih matrikah, kakor ga je sklenila gospodska zbornica. Poslednja je bila iz njega izbrisala določbe, ki se tičejo brezvercev. Na videz je tukaj katoliška večina gospodske zbornice dosegla majhen uspeh. Ta uspeh je le navidezen, kajti zbornica poslancev je dobro premislila, zakaj je tako glasovala. Ta zakon je v zvezi s predlogo o civilnem zakonu, in se bi civilni zakon brez civilnih matrik niti izvesti ne dal. Zaradi tega je pa liberalna večina zbornice poslancev se udala, da hitreje omogoči vpeljavo civilnega zakona. Civilni zakon je najvažnejši izmed vseh stvari vladne cerkvene politike, ker sega daleč v rodbinsko življenje. Če se potem že dovoli brezverstvo ali ne in če se dovoli komu prestopiti v židovsko vero ali ne, to že ima praktično malo pomena. Katoliška vera nima gotovo nobene koristi od tistega, ki ničesa ne veruje, naj že potem bode že njegovo brezverstvo državno priznано ali pa ne. K židovski veri bi jih pa tako tudi dosti ne prestopilo. Sedaj, ko je civilni zakon vpeljan, se bode vsakdo lahko poročil z židinj in za to se gre. Otroci se bodo lahko odgojili v židovski veri, zato je že v zakonu o verski odgoji otrok iz mešanih zakonov preskrbljeno. Če se omenjene tri predloge sankcionirajo, je vlada glavnejše stvari dosegla. Pravega povoda tudi ni, da bi se jim odrekla sankcija. Krona je dovolila, da se predloži državnemu zboru in po zdravi pameti soditi, tega ni storila morda zaradi tega, da bode imel državni zbor ogerski nekaj tednov ali mesecev zabavo z razpravljanjem cerkvenih predlog. Dve predlogi sta vsprejeti v obliki, kakor